

העתונאי ג'ון קמחי ("דרכי-סתר", "שני עברי הגבעה"), או שכתב עם דן בבלי ("סופת האש"). כל אלה ראו אור גם בעברית.

לתנועה האפרו-אסיאנית, שבתולדותיה, על-ייתה וירידתה דן ספר זה, היסטוריה קצרה-ביחס. היא קמה כשהשיגו ארצות "העולם השלישי" את עצמאותן לאחר מלחמת-העולם השניה, והיתה, לדעת המחבר, פרי הדה-קולוניזציה ו"המלחמה הקרה" בין המזרח והמערב. הודות לשתי אלו יכלו להתאחד בתנועה אחת ארצות אשר להן שפות, דתות, גזעים, ולעתים גם אינטרסים, שונים לחלוטם. היתה קונוונטורה זמנית מתאימה, אולי גם אינטרסים זמניים משותפים של השגת עצמאות מלאה מן המדינות הקולוניאליות—אך לאורך-ימים לא היה די בכך. המפריד בין חברי התנועה היה רב הרבה מן המאחד, הן באינטרסים של המדינות-החברות הן בהשקפותיהם של מנהיגיה. לנהרו או לאיגו היתה המלחמה הקרה רעה שצריך להשתדל להעבירה מן העולם, ואילו בעיני נאצר או סקו טורה היתה גורם המעלה את כוחם וחשיבותם ומגביר את כוח התימרון והסחיטה שלהם. הסינים ראו בתנועה האפרו-אסיאנית מכשיר שבאמצעותו יוכלו למנוע הפשרה בין ברה"מ וארה"ב, אולי אף לחרחור מלחמה נגד העולם המערבי והעולם "הלבן". לרבות ברה"מ. בהטפתם הציגו הסינים את קיום-הצוות בשלום, פירוק-הנשק וכיו"ב כ"צורות סמויות של שיתוף-פעולה עם האימפריאליזם והקולוניאליזם החדש והישן".

ה"אפרו-אסיאניות" סימלה אפוא דברים שונים לשותפיה השונים. הסולידאריות האפרו-אסיאנית היתה יותר בגדר של סיסמה מאשר מציאות, וכשהזדקקה אחת המדינות הללו לעזרה יכלה לקבלה יותר אצל המעצמות מאשר אצל חברותיה האפרו-אסיאניות. כך היה, למשל, בסיכסוך ההודו-סיני. נהרו עוד עסק במדיניות בינלאומית עולמית, אך יורשיו, שאסטרי או אינדירה גאנדי, מעונ-יינים היו יותר בבעיות-פנים ובאותן שאלות-חוץ שנגעו במישרים לבטחונה של הודו

העם היהודי... כאן תם לגווע דור אחרון לשעבוד, וכאן נולד דור ראשון לגאולה". הרי אלה מסוג הדברים שעדיין יאה לעטר בהם (אולי!) חדר-אוכל של קיבוץ, בהודמנות חגיגית מתאימה, אבל הם נראים שלא-מקומם ולא-לעניינם במסגרת אלבום העשוי, בסך-הכל, ביד מקצועית, רצינית ובוטחת כל-כך. כמו כן מקוממת אותי משאלתו החסודה וה"אינטרסנטית" של עזריה אלון, איש הגנת-הטבע, בסיום דבריה-הפתיחה שלו—לא רק ש"תמיד תישאר האפשרות לכל אדם" לבוא לחצי-האי ולהתרשם מנופיו אלא גם ש"לא תיפגע הראשוניות שלו, בגלל צרכים מקריים וחולפים של בני-אדם". אמון-תנוראנו, לפחות, היא שלאורך-ימים לא יפון שלום בסיני ובגבול-התעלה של ישראל אם לא יישבו באי לפחות מאות-אלפים בני-אדם, על צרכיהם "המקריים והחולפים". המבקש לשמר את סיני כשמורת-טבע אחת גדולה, נפלאה-לאלוהים-ולחיי-השדה, מוטב לו שיפקידנו בידי המצרים. וגם עליהם ספק אם יוכל לסמוך בלב שלם.

איני יודע אם הופעתו של אלבום כזה ממלאה איזה "צורך" מוחשי. יש לקוות כך. ברי לי, מכל-מקום, שהוא עשוי ליצור בלב רואיו ומחזיקיו "צורך" פנימי לצאת ולהכיר את חצי-האי בהודמנות הראשונה. אם עדיין לא

מ. ח.

התנועה האפרו-אסיאנית

מכון-שילוח לחקר המזרח התיכון ואפריקה שליד אוניברסיטת תל-אביב פירסם עתה סדרה של מונוגרפיות מקוריות העשויות לתרום להבנת ההיסטוריה החדשה של האי-זור ובעיותיו בהווה. אחת מהן, על "התנועה האפרו-אסיאנית", חיבר ד"ר דוד קמחי, הידוע מספרים קודמים באנגלית, שכתבם עם אחיו,

* David Kimche, *The Afro-Asian Movement*, Israel Univer. Press, Jerusalem 1973, 296 p.

הנושא, ויש בו עור רב ותרומה נכבדה לכל מי שירצה להתמצא בסבך הגדול של התנועה האפרו-אסיאנית, שאף ראשיה עצמם עודם תוהים על דרכיה ומטרותיה.

א.י.

לורנס

אגדת "לורנס איש-ערב" טופחה והופצה עלי ידי עתונאי אמריקאי, לאוול תומאס, עלידי אנשי-ספרות בריטיים כשו וגרייבס, או עלידי הוגי דעות צבאיים (לידל הארט) ומדינאים (צ'רצ'יל). לא ייפלא שגם להפ ריכה קם איש אנגלי דווקא, שאמנם התקשה תחילה לפרסם את ספרו במקור בבריטניה, שלא היתה נוחה להשלים עם חיסולה של אחת האגדות האימפריאליות החשובות של עברה. ריצ'ארד אולדינגטון, בספרו "לורנס איש-ערב", שיצא לאור ב-1955, פתח במלאכת ההריסה של דמותו האישית של לורנס והציגו כשקרן, רמאי ושרלטן. החרה-החזיק אחריו צמד מחברים בריטי, פיליפ נייטלי וקולין סימסון, בספרם "חיי הסודיים של לורנס איש ערב", שיצא לאור ב-1969 (הוצאת תומס נלסון).

ספרו ה"מקורי" של עמרם שייר (ולענין זה של "מקוריות" עוד נידרש) אינו מוסיף דבר על הידוע מן הספרות הקיימת באנגלית (בעברית יצא עוד ב-1936 בהוצאת "דבר") ספרו של מיכאל אסף על לורנס, "לורנס בחיים ובאגדה". בעצם, הריהו מסכם את העובדות הידועות, מתוך אוריינטציה על האופי הפוליטי של עלילות לורנס במורח התיכון. אך אף שידוע המחבר היטב כי ההיסטוריה צריכה להסתיים במקום שבו מתחילה הפסיכולוגיה והאנאלוזה (גם אם יש אסכולה היסטוריוגרפית מודרנית הגורסת את ההיפך מכך), הוא משקיע מאמצים בנסיון להשוף את רכיבי הדמות המיוחלת ואת המניעים הנפשיים לפעולתה. לגבי

כגון שאלת קשמיר, בנגאל המזרחית (שנעשתה בנגלה-דש) או סין. בבעיות-חוץ "מקוריות" אלו יכלה ברה"מ לעזור לה יותר מארה"ב, ולכן לא ייפלא שפנתה ממדיניות של אי-הזדהות, לה הוסיפה לשלם מס-שפתיים, אל התקשרות עם ברה"מ. כך נהגה גם מצרים שהיתה מעוניינת בנשק סובייטי נגד ישראל. לעומת זאת פנתה אינדונזיה שלאחר סוקארנו אל המערב, וחלף קשרים אפרו-אסיאניים הודגשו אינטרסים מעשיים. התנועה האפרו-אסיאנית, שהיתה עסוקה ביותר בתחום המדיני, לא התפנתה הרבה לשאלות כלכלה או חברה. מדינות אסיה ואפריקה השיגו עצמאות אך לא חל בהן שינוי ממשי ברמת-החיים ובהיקף העוני, הבערות והחול. בעיית העיקרית של מדינות אלו היא הצורך בפיתוח כלכלי וחברתי, אך בכך אין התנועה האפרו-אסיאנית יכולה להועיל הרבה, כנראה. בכך זקוקות ארצות "העולם השלישי" לעזרתו של העולם המפופר, ועוד שנים רבות תזדקקנה לה.

שאלות אלו ושפמותן מופיעות בספר שלפנינו, המוסר לנו שיטתית על הצורה והדרכים בהן ניסו התנועה או התנועות האפרו-אסיאניות להתמודד עמן. המחבר מתעכב במיוחד על הוועידות האפרו-אסיאניות מבאנגדונג והלאה, רקען, דינניה ובעיותיהן המיוחדות. על בעיות הודו, אינדונזיה וטנזאניה הוא מיוחד את הדיבור, ואתן הוא מציג כדוגמה לבעיות אלו בארצות אפריקה ואסיה בכללן.

מקורות עיקריים שימשו לספר נאומים לכתבים של מנהיגי ארצות אסיה ואפריקה שהוליכו את ארצותיהם לעצמאות ויצרו את הקשרים ביניהן בשנות עצמאותן הראשונות. הוועידות האפרו-אסיאניות סיפקו שפע חומר בו השתמש המחבר בהרחבה. היתה לו למחבר גם הזדמנות לבקר במספר רב של מדינות "העולם השלישי" ולשוחח עם רבים מן האישים שמילאו תפקיד חשוב בתנועה האפרו-אסיאנית. נסיון אישי זה, ובקאותו של המחבר בנושא, נותנים כאן אותותיהם לטובה.

הספר הוא נסיון ראשון בישראל לסכם את

* עמרם שייר: לורנס / המרד במדבר— ולאחריו; ספרית פועלים והוצאת שבא, 1972; 136 עמ'.